

Clinical Practices and School-Hospital Collaboration Through The Eyes of Midwifery and Nursing Students

Ebelik ve Hemşirelik Öğrencileri Gözüyle Klinik Uygulamalar, Okul-Hastane İşbirliği

Özgür Alparlan¹

¹ Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü Tokat/Türkiye.

ÖZ

Amaç: Araştırmanın amacı, ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalar ve okul-hastane işbirliğine ilişkin görüşlerini belirlemektir.

Metod: Tanımlayıcı ve kesitsel nitelikteki çalışmanın evrenini, Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören ebelik ve hemşirelik bölümlerinin 3.ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur (N=277). Örneklem seçimine gidilmemiş, çalışmaya katılmayı kabul eden toplam 267 (Hemşirelik=149, Ebelik=118) öğrenciye ulaşılmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen soru formu kullanılarak toplanmış ve sayı, yüzdeler ve ki-kare önemlilik testi kullanılarak değerlendirilmiştir (% 95 güven aralığı, önem düzeyi p<0,05).

Bulgular: Öğrencilerin %50,9'u klinikteki ekibin kendilerini benimsemişliğini, %44,6'sının ekip ile iletişim kuramadıklarını ve %62,2'sinin ise oluşan olumsuz durumlardan etkilendiğini ifade etmişlerdir. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin (%56,4), ebelik bölümü öğrencilerine oranla daha fazla benimsediklerini ifade ettikleri belirlenmiştir ($X^2=7,213$, $p=0,007$) ($p<0,05$) Çalışmada öğrenciler okul-hastane işbirliği ile yapılan klinik uygulamaların el becerilerini arttırdığını (%89,5), mesleğe olan sevgilerini arttırdığını (%63,7) belirtirken, büyük bir kısmı vaka sayısının yetersiz (%76) olduğunu, uygulama alanlarının gereksinime cevap vermediğini (%85) belirtmiştir.

Sonuç : Sonuç olarak, öğrencilerin teorik eğitimin her iki tarafta yeterli olması gerektiğini, uygulama alanında desteklenmeleri gerektiğini ve uygulama alanına ulaşılabilirliğin kolay olması gerektiğini düşündükleri saptanmıştır. Bu doğrultuda okul-hastane işbirliğini güçlendirecek parametrelerle ilgili daha derinlemesine araştırmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Ebelik öğrencisi, Hemşirelik öğrencisi, okul-hastane işbirliği, klinik uygulamalar

ABSTRACT

Aim: This study aims to determine the opinions of midwifery and nursing students on clinical practices and school-hospital collaboration.

Materials and Method: The universe of this descriptive and cross-sectional study was made up of 3rd and 4th grade midwifery and nursing students from Health Sciences Faculty (N=277). No sampling process was employed; instead, a total of 267 students (nursing=149, midwifery=118) accepting to participate in the study were involved. The data were collected through a questionnaire form developed by the researchers and evaluated medium using number, percentages, and chi-square significance test (95 % confidence interval, p<0.05 significance level).

Results: It was determined that 50.9 % of the students stated the team in the clinic did not welcome them, 44.6 % said they could not communicate with the team, and that 62.2 % reported they were affected by the arising negative atmosphere. Nursing students were found to state that they received (56.4 %) more positive responses in comparison to midwifery students ($X^2=7,213$, $p=0,007$) ($p<0,05$). While the students in the study reported the school-hospital collaboration and clinical practices improved their hand-skills (89.5 %) and increased their passion for the profession (63.7 %), majority stated that the number of cases was unsatisfactory (76 %), and that the application areas did not meet the needs (85 %).

Conclusion: In conclusion, the students were determined to think that theoretical education should be satisfactory at both sides, they should be supported in application areas, and that accessibility of the application area should be easy. In line with the findings of the study, there is a need for further research into the parameters that will strengthen school-hospital collaboration.

Key words: midwifery student, nursing student, school-hospital collaboration, clinical practices

Corresponding Author: Doç Dr Özgür Alparlan

Address Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü Tokat/Türkiye.

E-mail: ozgralp60@gmail.com

Başvuru Tarihi/Received: 08-03-2017

Kabul Tarihi/Accepted: 20-05-2017

GİRİŞ

Ebelik ve hemşirelik eğitiminde klinik uygulama, eğitimin önemli bir parçasıdır ve eğitimden ayrı düşünülemez. Eğitimin amacı yerine getirilirken öğrencilerin uygulama gereksinimini güvenli ve etkin olarak karşılamak, bilgi ve becerilerine katkı sağlamak önemlidir. Klinik deneyim, öğrenciye teoriyi uygulamaya aktarma olanağı veren bir fırsattır. Klinik uygulamalar aynı zamanda öğrencilerin profesyonellik kazanmasına, ekiple yeterli iletişim kurmasına, yeterli sayıda vaka görmesine ve kendi yeteneklerini geliştirmesine olanak sağlar (1-3).

Eğitim atmosferi içinde eğiticiler, hemşire, ebe yöneticiler, klinisyen ebe-hemşireler ve öğrenciler başarılı eğitimin planlaması içerisinde önemli rollere sahiptirler (4-6). Öğrencilerin kliniklerdeki eğitimleri sırasında öğretim elemanlarının klinik çalışanları ile işbirliği önemlidir ve klinisyenler öğrencilere rol model olurlar (7-10). Öğrenciler klinisyen meslektaşları tarafından desteklendikleri ve kabul gördükleri oranda eğitim ortamından doyum sağlamakta, mesleki sevgi ve bağlılığı artmakta, kendilerini ekibin bir üyesi olarak algılamakta ve motivasyonları, öğrenme istekleri artmaktadır (7,8,10).

Hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin klinik uygulamalarda karşılaştıkları güçlükleri ve klinik hemşireler hakkındaki görüşlerinin belirlendiği bir çalışmada öğrenciler, sorun yaşamalarının en önemli nedeninin okulda aldıkları teorik bilgileri uygulama alanına yansıtamamaları (%33,8) olduğu, uygulama alanında ise yaşadıkları herhangi bir sorunda hemşirelerden destek görmemelerini (%53) belirttikleri saptanmıştır (11). Öztürk ve ark.(12) yaptıkları çalışmada öğrenci hemşirelerin kliniklerde iletişim sorunları yaşadıklarını belirlemiştir.

Başka bir çalışmanın sonucunda, öğrenciler okul hastane işbirliğinde klinik uygulamaların öğrenilenleri pekiştirdiğini (%60.9), mesleğe adaptasyonu kolaylaştırdığını (%22.2), kendilerini geliştirmeyi sağladığını (%15.6). Ancak kliniklerde daha çok vaka ile çalışmayı (%42.3), ekip iletişiminin iyi olmasını (%30.5), fiziksel ihtiyaçlarını hastanede karşılayabilmeyi (%18.3) beklediklerini belirtmişlerdir (13). Gümral ve Çoşar (14) yaptıkları çalışmada öğrencilerin hastanedeki uygulamaları yetersiz bulduklarını (%32.2) ve özellikle ebelik bölümü öğrencilerinin doğum stajını yetersiz bulduğunu (%40.8) belirlemiştir. Klinik öğretim sırasında öğrenciler ile klinisyenler arasında beklenen işbirliği ve uyumun zaman zaman aksadığı araştırmalarda görülmektedir. (8,10-17). Klinik uygulamalar sırasında ortaya çıkan bu olumsuz durumların öğrenci görüşlerinin alınarak belirlenmesine ve okul-hastane, klinisyenler arası iletişim ve işbirliğine, klinik ortamların optimum düzeyde iyileştirilmesine ihtiyaç vardır. Olumlu eğitim ortamının sağlanması eğitimden elde edilen çıktılardan daha olumlu ve iyi olmasına katkı sağlayacaktır.

Bu araştırma ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin klinikte çalışan ebe-hemşirelerin eğitimlerine katkıları ve okul hastane işbirliği konusundaki görüşlerini belirlemek amacı ile tanımlayıcı olarak planlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Tanımlayıcı ve kesitsel (20 Kasım-20 Aralık 2012) olan araştırmanın evrenini, Orta Karadeniz Bölgesinde bir sağlık bilimleri fakültesinde uygulamalı meslek derslerini alan 3.- 4. sınıf ebelik (3. Sınıf=61,4. Sınıf=61) ve hemşirelik (3. Sınıf= 81, 4.sınıf= 73) bölümü öğrencileri (277 kişi) oluşturmuştur. Çalışmada örneklem seçimine gidilmeden tüm evrene ulaşılmaya çalışılmıştır (Ebelik=118, Hemşirelik=149). Araştırmaya katılmayı kabul eden toplam 267 öğrenci örnekleme oluşturmuştur. Araştırmaya katılım oranı %96.4'tür. Çalışmaya 3. ve 4. sınıf

öğrencilerinin seçilmesinin nedeni, bu iki sınıfta okuyan ebellek ve hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulama sürelerinin ve ders sayılarının, dolayısı ile deneyimlerinin daha fazla olmasıdır.

Araştırmanın verileri literatür taranarak araştırmacılar tarafından oluşturulan soru formu ile toplanmış ve katılımcılara görüşme yöntemi ile uygulanmıştır. Soru formu öğrencilerin klinik uygulama deneyimleri, uygulama sırasında yaşadıkları güçlükler ve çözüm yolları ve okul-hastane işbirliğine ilişkin görüşlerini sorgulayan 4 açık uçlu ve 23 kapalı uçlu soru olmak üzere toplam 27 sorudan oluşmuştur. Soru formunda öğrencilerin okul-hastane işbirliğine ilişkin görüşlerini ölçen soru dışında bir değerlendirme aracı kullanılmamış sadece konu ile ilgili görüş bildiren 4 soru sorulmuştur. Formda yer alan sorular hazırlandıktan sonra kapsam geçerliliği açısından uzman görüşüne (Hemşirelik, ebellek bölümünde iki öğretim üyesi ve biyoistatistik anabilim dalından bir öğretim üyesi) başvurulmuştur. Araştırma için ilgili kurumdan gerekli yazılı izinler alınmıştır. Öğrencilere araştırma ile ilgili açıklama yapıldıktan sonra sözel olarak onamları alınmış, araştırmada yer almayı kabul edenler çalışmaya dahil edilmiştir. Ayrıca, katılımcıların kimliklerinin gizli tutulacağı, toplanan verilerin yalnızca bilimsel amaçla kullanılacağı, çalışmadan istedikleri taktirde çekilebilecekleri gibi açıklamalar yapılmıştır. Formları sınıf ortamında doldurmaları istenmiş ve formların doldurulması katılımcıların 15 dakikasını almıştır.

Araştırmadan elde edilen verilerin değerlendirmesinde SPSS-16 programı kullanılmıştır. İstatistiksel değerlendirmede, sayı ve yüzdeler hesabı, iki oran arasındaki farkın önemlilik testi ve ki-kare testi kullanılmıştır. %95 güven aralığında, yanılma düzeyi 0.05 'tir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan yükseköğretim öğrencilerinin % 44.2'si ebellek (n=118), %55.8'i (n=149) hemşirelik bölümü öğrencisidir ve "yaş ortalaması 22'dir." Çalışmaya katılan öğrencilerin %48.3'ü (n=129) 3. Sınıf, %51.7'si (n=138) ise 4. Sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrencilerin %66.3'ü (n=177) düz lise, %29.2'si (n=78) Anadolu lisesi-özel liselerden ve %45'i (n=12) sağlık meslek lisesinden mezun olmuştur.

Öğrencilere hastanedeki sağlık ekibi tarafından benimsenme durumu sorulduğunda, öğrencilerin %49.1'i (n=131) kliniklerdeki çalışanların kendilerini benimsediğini, %50.9'u ise benimsemediğini ifade etmişlerdir. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin %56.4 (n=84) oranında ebellek öğrencilerine oranla kliniklerdeki çalışanlar tarafından daha fazla benimsendiklerini ifade ettikleri belirlenmiştir ($X^2 = 7.213$, $p=0.007$) ($p<0.05$) (Tablo 1).

Tablo1. Ebellek ve Hemşirelik Öğrencilerine Göre Hastanedeki Sağlık Ekibi Tarafından Benimsenme Durumları (n=267)

BÖLÜMLER	Öğrencilere hastanedeki sağlık ekibi tarafından benimsenme durum				X^2 P
	Evet Benimseniyor		Hayır Benimsenmiyor		
	S	%	S	%	
EBELİK	47	57.9	71	60.1	$X^2=7.213^*$ $p=0.007$
HEMŞİRELİK	84	73.1	65	75.9	
TOPLAM	131	49.1	136	50.9	

* Pearson Chi-Square testi kullanıldı.

Öğrencilerin %55.4'ü (n=148) hastanede ekip ile iletişim kurabildiğini ifade ederken, %44.6'sı (n=119) iletişim kuramadığını belirtmiştir ($X^2=5.441$, $p=0.025$, $p<0.05$). Ekip üyeleri arasında oluşan olumsuz durumlardan %62.2'si (n=166) etkilendiğini ifade etmiştir.

Öğrencilere uygulama alanındaki vakaların yeterli olup olmadığı sorulduğunda; %76'sının (n=205) (Ebellek %27.4, hemşirelik %34) vakaları yetersiz bulunduğu, %23.2'sinin ise (n=62) yeterli bulunduğu ve gruplar arası farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($X^2=6.011$, $p=0.014$, $p<0.05$). Hemşirelik öğrencilerinin %85'i (n=227) uygulama alanlarının

gereksinime cevap vermediğini, %15.0'ı ise (n=40) gereksinime cevap verdiğini belirtirken; ebelik öğrencilerinin uygulama alanlarının gereksinime yeterli olarak cevap vermediğini belirttikleri saptanmıştır ($X^2=11.11167$, $p=0.001$, $p<0.05$) (Tablo 2). Klinikteki olumsuz olay ve durumlardan etkilenme durumlarının her iki grupta da yüksek oranda olduğu (Ebelik %66.9, n=79; Hemşirelik %58.4, n=87); hemşirelik öğrencilerinde (%58.4, n=87), gruplar arası farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($X^2=2.052$, $p=0.152$, $p>0.05$).

Tablo 2. Ebelik ve Hemşirelik Öğrencilerine Göre Kliniklerin Gereksinime Cevap Verme Durumu (n=267)

BÖLÜMLER	Kliniklerin Gereksinime Cevap Verme Durumu				X ² P
	Evet Cevap Veriyor		Hayır Cevap Vermiyor		
	S	%	S	%	
EBELİK	8	17.7	62	52.6	X ² =11.1116* p=0.001
HEMŞİRELİK	32	22.3	57	66.4	
TOPLAM	40	15.0	227	85.0	

* Pearson Chi-Square testi kullanıldı.

“Size göre okul hastane işbirliği nasıl olmalı?” sorusuna % 74.9’u teorik eğitimin yeterli olması gerektiğini, %97.8’inin (n=261) öğrencinin uygulama alanında desteklenmesi gerektiğini; %97.4’nün (n=260) uygulama alanına ulaşılabilirliğin kolay olması gerektiğini ifade ettiği (Ebelik %97.5; Hemşirelik %97.4) ve gruplar arası farkın anlamlı olmadığı ($X^2=0.005$, $p=0.942$, $p>0.05$) saptanmıştır. Uygulama alanlarından neler beklendiği sorulduğunda % 90.3’ü (n=241) araştırma yapma olanaklarına sahip olmadığını, %97.4’ü öğrencilerin sağlık güvencelerinin sağlanması gerektiğini ve ücretlendirilmelerin yapılmadığını ifade etmiş ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı ($p<0.05$) belirlenmiştir. Ebelik öğrencilerinin hemşirelik öğrencilerine oranla (%96.6, n=114) hastanelerin öğrencilerin fiziksel ihtiyaçlarına cevap vermediğini belirttikleri gözlenmiştir ($X^2=4.442$, $p=0.035$, $p<0.05$).

Öğrencilerin %89.5’i (n=239) hastane uygulamaları sırasında el becerilerinin arttığını, %86.1’i (n=230) kendilerine olan güvenin arttığını; %63.7’si (n=170) mesleğe olan sevgisinin arttığını; %89.9 (n=240)

bilgisini ve sorumluluk duygusunun arttığını ifade etmişlerdir. Hemşirelik öğrencilerinin ebelik öğrencilerine oranla anlamlı derecede el becerilerinin ($X^2=5.119$, $p=0.24$, $p<0.05$), bilgi ve sorumluluk duygularının ($X^2=4.290$, $p=0.038$, $p<0.05$) arttığını belirttikleri saptanmıştır.

Tablo3. Ebelik ve Hemşirelik Öğrencilerinde Kurumlar arasında yaşanan zorluk durumu (n=267)

BÖLÜMLER	Doğum ve Çocuk Hastanesi		Üniversite Hastanesi		Devlet Hastanesi		ASM**		X ² P
	S	%	S	%	S	%	S	%	
EBELİK	78	66,1	28	23,7	7	5,9	5	4,2	X ² =72,167* p=0.000
HEMŞİRELİK	42	28,2	26	17,4	80	53,7	1	0,7	
TOPLAM	120	94,3	54	41,1	87	59	5	4,9	

* Pearson Chi-Square testi kullanıldı.

**ASM: Aile Sağlığı Merkezi

Hemşirelik öğrencilerinin %53.7’si Devlet Hastanesinde, ebelik öğrencilerinin %66.1’i Doğum Hastanesinde ve %23.7’si Üniversite Hastanesinde zorluk yaşadıklarını ifade ederken; gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($X^2=72.162$, $p=0.000$, $p<0.01$) (Tablo 3). Araştırmaya katılan 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrencilerinin genel olarak kadın hastalıkları servisinde sorunlar ve zorluklar yaşadıkları saptanmıştır.

Ebelik öğrencilerinin en çok Kadın Hastalıkları Servisinde çalışırken zorluklar yaşadıkları ve sorunlarla karşılaştıkları %53.4 (n=63), daha sonra %17.2 (n=20) oranında çocuk servisinde, %5.1 (n=6) oranında da doğumhanede, en az ise dahiliye servisinde (%3.4) zorluklar yaşadıkları belirlenmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin genel olarak nöroloji servisinde (%23.5, n=35), çocuk servisinde (%21.8, n=19), yoğun bakımda (%9.4, n=14) zorluk yaşadığı, en az ise acil (%1.1, n=2) ve kardiyoloji servisinde zorluk yaşadığı (%1.3, n=1) sonucuna ulaşılmıştır. Servislerde yaşanan zorluk ile ilgili olarak ise ebelik ve hemşirelik öğrencileri arasında anlamlı derecede fark olduğu belirlenmiştir ($X^2=113.553$, $p=0.000$, $p<0.01$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin buldukları sınıflarda hastane elemanları tarafından benimsenme durumları ($X^2=0.100$,

p=0.75) ile iletişim kurabilme durumları ($X^2=3.420$, p=0.06) bakımından gruplar arası fark bulunmazken; olumsuzluklardan etkilenme oranının 4. Sınıf öğrencilerde %72.5 olarak daha fazla olduğu ve farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($X^2= 12.863$, p= 0.000, p<0.01). 4. sınıfların olumsuz durumlardan daha fazla etkilendikleri belirlenmiştir.

3. sınıf öğrencileri %70.5 (n=91) oranı ile mesleğe olan sevgilerinin kliniklerde arttığını belirtirken, 4. sınıflarla aralarındaki fark anlamlı derecede önemli bulunmuştur ($X^2= 5.09$, p=0.02, p<0.05). Yine 3. Sınıf öğrencilerinin %93.8 oranı ile bilgilerinin 4. Sınıflara oranla daha fazla arttığını belirttikleri ve aralarında farkın önemli olduğu saptanmıştır ($X^2=4.20$, p=0.04, p<0.05). Yine 3. Sınıflarda sorumluluk duygusunun artma oranının anlamlı derecede 4. Sınıflardan daha fazla olduğu belirlenmiştir ($X^2=6.029$, p=0.01, p<0.05).

Kurumlar arasında yaşanan zorluk durumu bakımından 3. ve 4. Sınıflar arasında bir fark bulunmazken ($X^2=1.628$, p=0.06, p>0.05).); servisler bakımından anlamlı derecede fark olduğu belirlenmiştir ($X^2=27.502$, p=0.01, p<0.05). 3. sınıfta Kadın Hastalıkları Servisinde (%35.7), 4. sınıfta çocuk servisinde (%23.2) zorluk yaşama durumunun arttığı belirlenmiştir.

Düz liseden mezun olan öğrencilerin diğer lise mezunlarına oranla (%94.4, n=167) hastane uygulamalarının bilgilerini önemli derecede arttırdığını ifade ettikleri belirlenmiştir ($X^2= 11.580$, p= 0.003, p<0.05). Mezun olunan lise ile el becerilerinde artma olma durumu arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($X^2=4.485$, p=0.0106, p>0.05).

TARTIŞMA

Ebelik ve hemşirelik eğitiminde klinik uygulamalar öğrencilerin mesleki kimliklerinin, karar verme becerilerinin gelişmesine, teorik bilginin pratiğini

yapmasına ve uygulama becerilerinin artmasına katkı sağlar (1-3). Başlangıçta öğrencilerin tümü mesleki uygulamalarda acemidir ve gerçek uygulamalara yabancısıdır. Klinikte yer alan hemşire ve ebeler öğrencilerin mesleği anlamasında, mesleki bakış açısının gelişmesinde temel ve önemli rollere sahiptirler (4,5). Kliniklerdeki ebe ve hemşirelerin öğrencilere örnek olmaları ve öğrencilerle işbirliği yapmaları, destekleyici tavır sergilemeleri öğrencilerin kendilerini iyi hissetmelerine ve kaygılarının azalmasına katkı sağlarken, eğitimdeki etkinliklerden olumlu deneyim çıkarmalarına ve doyum sağlamalarına neden olmaktadır (6-9).

Çalışmada öğrencilerin %50.9'unun klinikteki ekip tarafından benimsenmemeleri, ebelik öğrencilerinde hemşirelik öğrencilerine göre bu oranın daha yüksek olması klinikte uygun duygusal ortamın yeterince sağlanamamış olmasını göstermesi açısından üzüntü vericidir. Bu olumsuzluklar öğrencilerin, kendisini ekibin bir üyesi olarak hissetmemelerine ve öğrenme isteksizliğine neden olabilir (8,9). 4. sınıf öğrencilerinin kliniklerdeki olumsuzluklardan daha fazla etkilendiklerini belirtmeleri önemlidir. Çalışmanın bulgularını destekler nitelikte, Keser ve arkadaşlarının (13) çalışması da öğrencilerin ekip tarafından benimsenmediğini, ekip üyeleri arasındaki iletişimin yetersiz olduğunu göstermiştir.

Araştırmalar klinik deneyimin öğrenciler için bir stres kaynağı olduğunu gösterirken (5) bu kaynaklardan birisinin de hemşire davranışı olduğunu göstermiştir (7). Bu durum öğrencileri kabul etmek ve iyi iletişim kurma, rol modeli olma yönünden olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerin %44.6'sı hastane/klinik uygulamalardaki ekip ile iletişim kuramadıklarını; klinikteki ekip üyeleri arasında oluşan olumsuz durumlardan (%62.2) etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Literatürde iletişim bozukluğunun öğrencilerde en çok stres yaratan durumlardan biri olduğu belirtilmektedir (7). Bu durum klinikte çalışan

hemşire, ebe ve diğer ekip üyelerinin öğrenci eğitiminde önemli bir konumda olmalarına rağmen, bazılarının öğrencilere eğitimlerinde destek olmanın kendi mesleki sorumluluğu olarak görmemesi ve öğrencilerin varlığını kendi işlerinin engelleyicisi olarak düşünmelerinden kaynaklanmış olabilir. Bu da öğrencileri kabul etmek ve iyi iletişim kurma, rol modeli olma yönünden olumsuz etkilemektedir. Karaöz'ün de (7) belirttiği gibi öğrenciler uygulama alanlarında pozitif öğrenme çevrelerini tercih etmektedirler. Çalışmamızda literatüre benzer biçimde klinikteki olumsuz durum ve olayların öğrencileri olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Akgün Kostak ve ark. (8) yaptığı çalışmada öğrenciler hemşirelerin klinik eğitimlere katılımlarının az olduğunu, iyi rol model olmadıklarını ve klinik eğitimde sorumluluk almadıklarını ifade etmiş olup, bu sonuç çalışmamızı destekler niteliktedir.

Çalışmada uygulama alanlarının öğrencilerin büyük çoğunluğu (%76.8) tarafından vaka yeterliliği açısından uygun bulunmadığı, yine %85'inin uygulama alanlarının gereksinime cevap vermediğini belirttikleri ve ebelik öğrencilerinin de bu konuda yüksek oranda aynı görüşü savunduğu görülmektedir. Öğrencilerin el becerilerinin artması, kendine olan güvenin ve mesleğe olan sevginin artması yeterli vaka inceleme ile sağlanabilir (7,9). Ayrıca ebelik eğitiminde temel mezuniyet yeterliliklerinin sağlanabilmesi (9) önemlidir. Vaka yetersizliği öğrencilerin bu yeterlilikleri sağlama güçlüğüne ortaya çıkarmakta, bu da eğitim ortamında stres yaratmaktadır (5,6).

Yukarıdaki tüm olumsuzluklara rağmen öğrenciler hastane uygulamaları sırasında el becerilerinin (%86.5), kendilerine olan güvenin (%86.1), mesleğe olan sevgilerinin, mesleki bilgilerinin ve sorumluluk duygularının (%89.9) arttığını belirtmiştir. Hemşirelik öğrencilerinde bu oranların daha fazla olması ebelik öğrencilerinde düşük çıkması yukarıda belirtildiği üzere vakaların yetersizliğinden ve

olumsuz eğitim ortamından kaynaklanıyor olabilir. Literatür bilgisi de bunu desteklemektedir (7). Gümral ve Çoşar (14) yaptıkları çalışmada benzer biçimde öğrencilerin hastanedeki uygulamaları yetersiz bulunduğu (%32.2) ve özellikle ebelikte doğum stajının yetersiz olduğunu (%40.8) belirttikleri saptanmıştır.

Ayrıca bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin Devlet Hastanesi kliniklerinde, ebelik öğrencilerinin de Doğum Hastanesi kliniklerinde sorunlar ve zorluklar yaşadıkları belirlenmiştir. Yaşadıkları bu zorlukları ve sorunları daha fazla oranda kadın hastalıkları kliniklerinde yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum kliniklerin eğitime katkısının az olmasına ve sorumluluk alma sorunlarına neden olurken, bekledikleri yardımı alamayan öğrencilerin ümitsizlik ve hayal kırıklığı yaşamasına, doyumsuzluğa neden olabilir. Çoğu çalışmalar (11-17) çalışmamıza benzer biçimde öğrencilerin klinik çalışanlardan yeterince destek alamadıkları belirtilmiştir.

Uygulama yerindeki ebe ve hemşireler, öğrencilerin eğitiminde ve denetiminde, eğitimcilere yardımcı olmalıdırlar. Klinik çalışanlarının öğrencilere rol model olmaları, öğrencilerin özellikle kendi meslektaşlarından kabul ve destek görmeleri eğitim etkinliklerinden daha fazla doyum almalarına yardım eder. Öğrencilerin öğrencilikleri sırasında mesleği sevmeye, sürdürme konusunda olumsuz etkilenmeleri, hemşire ve ebe olarak mesleklerini icra etmeleri sürecine de olumsuz yansımaktadır ve bu kısır döngü olarak devam etmektedir. Öğrencilerin yaşadıkları zorluklar ve olumsuzluklar geleceğe ilişkin beklentileri olumsuz etkilerken, hayal kırıklığı ve meslekten vazgeçme gibi olumsuz duygulara neden olabilmektedir (7,8,10,15,19). Jakson ve Mannix'in (16) öğrenciye klinikte olmalarından dolayı hoşnutsuz olduklarının hissettirilmesini ve öğrencilerin eğitimlerinde negatif olmayı, yardımcı olmamayı seçen klinik çalışanlarının davranışlarını eğitime

yardımcı olmayan davranışlar olarak tanımladığı görülmektedir.

Kliniklerde öğrencilerin teorik olarak bilgilerle donanmalarının yanı sıra, uygulamaların izlenmesini sağlamakta önemlidir. Bu amaçla uygulamaya çıkan öğrenciler yaptıkları her uygulamada rehberlik ve desteğe ihtiyaç duyarlar. Yaptıkları doğru uygulamaların pekiştirilmesi, onaylanması, yanlış uygulama ve hatalarının geri bildirimlerle düzeltilmesi öğrencinin daha sonraki mesleki yaşamında sıfır hata ile çalışmasına önemli ölçüde destek verecektir (17).

Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin sorun ve zorluklar yaşadıklarını ifade ettikleri kliniklerde daha detaylı nedensel araştırmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir. Nedenlerin belirlenerek okul hastane, klinisyen işbirliğinin güçlendirilmesine ihtiyaç vardır. Öğrencilere okul hastane işbirliğinin nasıl olması gerektiği sorulduğunda, büyük çoğunluğu (%74.9) teorik eğitimin sadece okulda değil hastane/klinik ortamda da yeterli düzeyde olması gerektiğini, %97.8'nin öğrencilerin uygulama alanında desteklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Keser ve arkadaşlarının (13) çalışma sonuçları ile Karadağ ve ark.'nın (11) çalışma sonuçları çalışmamızın sonuçları ile benzerdir. Ayrıca öğrenciler uygulama alanlarının araştırma yapma olanaklarına sahip olmadığını belirtirken bu olanakların artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Zaman zaman çalışmanın yapıldığı fakültede öğretim elemanları öğrencilerin klinik beklentilerine yönelik sözlü paylaşımlarda bulunmaktadır. Klinik uygulama hazırlıklarının daha planlı yapılmasına gereksinim açıktır.

Ebelik öğrencilerinin hastanelerdeki klinik ortamların fiziksel ihtiyaçlara cevap veremediğinin belirtmeleri önemlidir. Keser ve ark. (13) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması, stajların ücretlendirilmesi önerilerini de dile getirmişlerdir. Bu çalışmada da öğrenciler benzer ihtiyaçların okul hastane işbirliğinde

çözülmesi önerisinde bulunmuştur. Özcan da (19) çalışmasında okul hastane işbirliğinin eğitime katkı sağlayacağını belirtmiştir. Yapılan bu çalışmada öğrenciler tarafından okul hastane işbirliğinin öğrencilerin güvenini olumlu yönde etkilediği, klinik ebe ve hemşirelerinin öğrencileri daha çok benimseyeceği ve destekleyeceği ifade edilmiştir.

SONUÇVE ÖNERİLER

Öğrencilerin görüşlerine göre, özellikle mesleki gelişimin sağlanabilmesi için okul-hastane işbirliğinin gerekli olduğu belirtilmiştir. Ebelik ve hemşirelik öğrencileri mesleki gelişmeleri aktarma, meslektaşları tarafından benimsenme, iletişim, hastanede sorunlar yaşama, yardım alma konusunda bazı kliniklerin ve dolayısı ile bazı kurumların desteğinin az olduğunu ifade etmişlerdir. Etkili klinik ortamın sağlanması için; uygulama öncesi kurumlar arasında beklentilerin protokollere dayandırılması, klinik çalışanları ile akademisyenlerin bir araya gelerek bu protokolleri belirlemesi, karşılıklı beklentilerin ve sorunların paylaşılması, yetkili birimler ve klinik çalışanlarının öğrenci eğitimi konusundaki yasal sorumlulukları hakkında bilgilendirilmesi, öğrenci eğitimleri konusunda klinik çalışanlarının yöneticiler tarafından denetlenmesi gerekmektedir. Yapılacak sonraki çalışmalarda belirtilmiş olan öğrenci görüşlerinin nedensel olarak daha detaylı ortaya konmasına ihtiyaç vardır. Okul hastane işbirliğini güçlendirecek parametrelerle ilgili araştırmaların yapılması ve sonuçlarının eğitim sürecinde kullanılmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAK

1. Van Giesbergen MY, Ozsaker E, Dirimeşe E, Alcam AO. The operating room experiences of nursing students: a focus group study. *J Perianesth Nurs* Apr, 2016;31(2):146-53. doi: 10.1016/j.jopan.2014.11.017.
2. Hasson F, McKenna HP, Keeny S. Delegating and supervising unregistered professionals : The student nurse experience. *Nurse Education Today* 2013;33 : 229-35.
3. Tiwari A, Lam D, Yuen KH, Chan R, Fung T, Chan S. Student learning in clinical nursing education:

Perceptions of the relationship between assessment and learning. *Nurse Educ. Pract* 2005;25: 299-308.

4. Adrews M, Roberts D. Supporting student nurses learning in and through clinical practice: the role of the clinical guide. *Nurse Educ Today* Oct; 2003;23(7):474-81.

5. Dalton L. Use of clinical space as an indicator of student nurse's professional development and changing need for support. *Nurse Educ Today*. Feb; 2005;25(2):126-31.

6. Bayar K, Çadır G, Bayar B. Hemşirelik Öğrencilerinin Klinik Uygulamaya Yönelik Düşünce ve Kaygı Düzeylerinin Belirlenmesi. *TAF Prev Med Bull* 2009;8(1), 37-42.

7. Karaöz S. Hemşirelikte klinik öğretime genel bir bakış ve etkin klinik öğretim için öneriler. *HEMAR-G* 2003;5(1),15-21.

8. Akgün Kostak M., Aras T, Akarsu Ö. Hemşirelik öğrencilerinin klinik hemşirelerin eğitimlerine verdiği katkıya ilişkin görüşleri. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*. 2012;2:39-46.

9. Elçigil A, Sarı HY. Facilitating factors in clinical education in nursing. *DEÜHYOED*. 2011;4(2): 67-71.

10. Gözüm S, Ünsal A, Kaya A, Akça A, Ünlü F. Hemşirelik öğrencileri gözüyle klinik hemşireleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2000;3(1): 29-35.

11. Karadağ G, Kılıç SP, Ovayolu N, Ovayolu Ö, Kayaaslan H. Öğrenci Hemşirelerin Klinik Uygulamada Karşılaştıkları Güçlükler ve Klinik Hemşireler Hakkındaki Görüşleri. *TAF Prev. Med. Bull* 2013;12(6): 665- 672.

12. Öztürk H, Çilingir T, Şenel P. Communication problems experienced by nursing students in clinics *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 2013;93 :2227 – 2232. doi: 10.1016/j.sbspro.2013.10.194

13. Keser İK, Çalışkan M, Gördebil E, Keskin TS. Ebelik ve Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Okul-Hastane İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2008; 11: 4,1-9.

14. Gümral N, Coşar F. Ebelik ve hemşirelik son sınıf öğrencilerinin okul-hastane işbirliği ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *S.D.Ü. Tıp Fak. Derg*. 2006;13(3):21-24.

15. Kızılgut S, Ergöl Ş. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin hemşireliği algılayışı ve hemşirelik rollerine ve hemşireliğin geleceğine bakışı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2011;14(2):10-15.

16. Jackson D, Mannix J. Clinical nurses as teachers: insights from students of nursing in their first semester of study. *J Clin Nurs* Mar; 2001;10(2):270-7.

17. Biçer S., Ceyhan YŞ., Şahin F. Hemşirelik Öğrencileri ve Klinik Hemşirelerin Klinik Uygulamada Öğrenciye Yapılan Rehberlik ile İlgili Görüşleri. *F.N. Hem. Derg* 2015;23(3): 215-223.

18. Aytekin S, Özer FG, Beydağ KD. Denizli Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin klinik uygulamalarda karşılaştıkları güçlükler. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 2009;4(10):137-149.

19. Özcan H. Doğum stajına çıkan öğrencilerin gözüyle; okul hastane işbirliği. *Med J SDU / S.D.Ü. Tıp Fak. Derg* 2014;21(3):78-83.